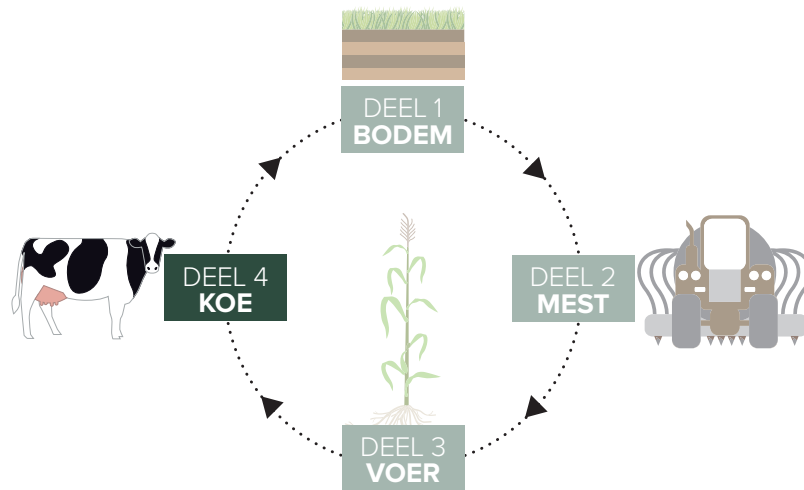

Landbouwminister Carola Schouten wil dat de Nederlandse boer gaat excelleren in kringlooplantbouw. Maar wat betekent dat in de praktijk? In een vierdelige serie zoekt Veeleert het antwoord, in samenwerking met onder meer adviesbureau Boerenverstand.

Deel 4: de koe

Fokken op een bedrijfsspecifieke koe

Koplopers in kringlooplantbouw weten tegen lage kosten melk én vlees te maken van overwegend eigen ruwvoer. Dat schept nieuwe kansen voor dubbeldoeldieren.

Veel hangt af van de intensiteit van het melkveebedrijf.

TEKST TIJMEN VAN ZESSEN

In deel 3 van de serie Kringlooplantbouw werd gewezen op het belang van de benutting van eigen ruwvoer. In het vierde en laatste deel van de serie staat de koe centraal. Welke koe past het best in een systeem van kringlooplantbouw? Als de benutting van eigen ruwvoer vooropstaat, is het zaak dat de koeien veel van dat ruwvoer kunnen opnemen. Robuuste koeien met veel inhoud en breedtematen zijn dan in het voordeel. 'Kringloopboeren moeten op zoek naar een koe die in hun bedrijfssituatie het beste rendeert. Het verwerken van veel ruwvoer is een eigenschap die op elk bedrijf goed uitpakt, zeker nu de sector streeft naar meer dan 65 procent eiwit van eigen land. Voor extensieve bedrijven met meer natuurland betekent het ook dat de koe goed uit de voeten moet kunnen met minder hoogwaardig voer', zegt Frank Verhoeven, adviseur bij Boerenverstand.

Balans tussen koe en systeem

Een extensief bedrijf heeft minder ruimte om te corrigeren in het rantsoen dan een intensief bedrijf. Dat komt

doordat het minder (kracht)voer hoeft aan te kopen. Bij een tegenvallende of wisselende ruwvoer kwaliteit bestaat de kans dat koeien met een hoge aanleg voor melkproductie eerder last krijgen van slepende melkziekte en andere stofwisselingsproblemen. Concreet betekent dit dat het fokken op veel kilogrammen melk voor een extensieve melkveehouder ongewenst is. De benutting van eigen ruwvoer staat immers voorop in een systeem van kringlooplantbouw, ook als de kwaliteit een keer tegenvalt. 'Fok daarom een bedrijfsspecifieke koe', adviseert Verhoeven. 'Voor het extensieve bedrijf is dat een persistente koe met hogere gehalten en een lange levensduur. Intensieve bedrijven kunnen goed uit de voeten met een hoge genetische aanleg voor kilogrammen melk. Alleen is het wel de vraag of dat zo blijft nu de sector meer richting grondgebondenheid wordt gestuurd.' Hans Dirksen, adviseur van Dirksen Management Support, is het met Frank Verhoeven eens. 'Als vuistregel kun je de ideale melkproductie per koe bepalen door de hoeveelheid melk per hectare te delen door twee. Melk je 20.000 kilo per hectare, dan is 10.000 kilo per koe het meest efficiënt. Melk je 15.000 kilo per hectare, neem dan genoegen met 7500 kilo melk per koe, anders koop je krachtvoer terwijl er ruwvoer overblijft.' Dirksen hamert erop dat de koe moet passen bij het systeem en bij de grondsoort. Het draait om de balans tussen koe (genetica) en systeem (milieu-omstandigheden). 'Koop als boer op het veen geen koe uit een maisgebied. Dat is gedoemd te mislukken.'

Efficiënt met ruwvoer of met krachtvoer

Landbouwminister Carola Schouten noemt in haar visie negen criteria waar een kringlooplantbouwbedrijf aan moet voldoen. Naast het sluiten van kringlopen leveren de bedrijven een bijdrage aan de klimaatopgave voor

landbouw en is ook het dierenwelzijn goed voor elkaar. Twee aspecten waar de fokkerij op ingrijpt. De belasting op het klimaat wordt uitgedrukt in de hoeveelheid CO₂ per kilogram melk. Daar bestaat nog geen fokwaarde voor, maar het ligt voor de hand dat een hoge productie met een hogere voerefficiëntie de CO₂-uitstoot per kilo melk reduceert. Tegelijkertijd vraagt een hoge productie om meer krachtvoer en dat maakt het lastiger om aan de norm voor grondgebondenheid te voldoen (percentage eiwit van eigen land). ‘Het ontbreekt de boer aan een fokwaarde voerefficiëntie met eigen ruwvoer. De huidige fokwaarde voerefficiëntie stimuleert nu om meer krachtvoer te voeren’, stelt Verhoeven.

Hij ziet voor veehouders twee routes om de ideale kringloopkoe te fokken. Enerzijds via selectie binnen het bestaande ras, anderzijds via het kruisen met een ander ras. ‘Selecteer op koeien die uit de voeten kunnen met veel eigen ruwvoer en weinig krachtvoer. Op koeien die veel hoogwaardige melk leveren zonder in de knel te komen met diergezondheid. Die selectie kan binnen de eigen veestapel, maar het kan ook met andere rassen. Jerseykoeien zijn interessant vanwege een hoge efficiëntie per kilo voer.’

Kringlooplandbouw zet ook het dubbeldoelras opnieuw in de schijnwerpers. Tijdens de onlangs gehouden MRIJ-dag sprak onderzoeker Theun Vellinga over de revival van Nederlandse dubbeldoelrassen. Gespecialiseerde rundvlees-productiesystemen (zoogkoeien) laten hoge emissies per kilogram vlees zien. Wanneer de productie van melk en vlees (dubbeldoel) in één koe verenigd is, dan is de emissie van broeikasgas uit het totale systeem lager. Samengevat: koplopers in kringlooplandbouw weten tegen lage kosten melk én vlees te maken van overwegend eigen ruwvoer. |

Hugo Spruit: ‘De koe is bij ons een schakel in het geheel’

Hugo Spruit zit niet te wachten op koeien die heel veel krachtvoer nodig hebben. De eeuwenoude graslanden in het veenweidelandschap waar hij boert, leveren niet de meest hoogwaardige kuil. Ze leveren wel veel stikstof, waardoor het strooien van kunstmest zo goed als overbodig is. Hugo melkt op de boerderij van IJsbrand Bol in Zegveld bijna 60 koeien op 35 hectare. De boerderij ligt naast het ouderlijk bedrijf en Hugo werkt veel samen met zijn vader Theo en broer Koen. ‘De koe is voor ons een schakel in het geheel. We maken er melk mee, maar ook mest om onze bodem optimaal te voeden.’ De woorden van Hugo zijn kenmerkend voor een ‘kringloopboer’. De mest mag niet te pittig zijn voor de bodem (niet te veel snel

vrijkomende stikstof) en daarom moet het ruwvoer dat de koe verteert, voldoende ruw celstof bevatten. ‘We zien ook liever minder ruw eiwit in het gras dan de boekjes voorschrijven. Het optimale niveau aan ruw eiwit ligt rond de 165 gram per kilo droge stof’, vindt Hugo. Koeien met een (extreem) hoge productieaanleg passen niet in zijn systeem. Daarvoor ontbreekt het hem aan voldoende hoogwaardig gras. Aan graslandvernieuwing wil hij niet denken: ‘Met graslandvernieuwing maak je de oude grasmatt dood. Er gaat heel veel stikstof verloren, zeker op een veenbodem waar wij mee werken.’ De optimale koe voor Hugo Spruit is er dus een die kan omgaan met de (sobere) omstandigheden op zijn extensieve bedrijf. ‘Ik heb

baat bij een robuuste koe, die van ruwvoer melk maakt. Als ze de wil heeft om zich weg te geven, gaat dat ten koste van de koe en gaat ze minder lang mee.’